

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Høringsuttalelse - Forskrifter om rammeplaner for lærerutdanning trinn 8 - 13

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet [dato] med hjemmel i lov om universiteter og høyskoler av 1.april 2005 nr 15 § 3-2 nr. 2

Høgskolen i Bergen tilbyr faglærerutdanning i idrett og praktisk pedagogisk utdanning for yrkesfaglærere. Høringsuttalelsen handler om forskrift om faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag, forskrift om PPU for trinn 8-13 og forskrift om PPU-Y.

Høgskolen støtter at det utvikles nye rammeplaner med tanke på kvalitetsheving av lærerutdanningene for trinn 8 – 13.

Ad faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag

Høgskolen støtter rammeplangruppens uttalelse om at alle faglærere gjennom utdanningen har en god ballast for å undervise på trinn 1- 13, og spesielt de yngste elevene. Dette skyldes blant annet at de praktiske og estetiske fagene naturlig omhandler både begynneropplæring og videregående opplæring. Lærere med faglærerutdanning vil være et viktig supplement til lærere med grunnskolelærerutdanning når det gjelder denne undervisningen fordi relativt få institusjoner tilbyr praktiske og estetiske fag i grunnskolelærerutdanningen. Når det gjelder spørsmål om hvilke trinn faglærerutdanningen skal rettes mot er det klare råd fra referansegruppemøtene og Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU) at utdanningen bør kvalifisere for hele grunnsopplæringen 1 -13.

Høgskolen har kommentarer til enkelte punkt i forslaget:

§ 1 Virkemåte og formål

Siste ledd i siste setning i begge de to første avsnittene lyder: «...for *grunnsopplæringen*». Vi foreslår at disse to ordene strykes i begge setningene. Begrunnelse: Endringen gir planen et åpnere virkefelt ved at «*grunnsopplæringen*» ikke må kunne tolkes for trangt.

§ 2 Læringsutbytte

Kunnskap, første strekpunkt: Vi foreslår å sette inn ordet «*kunst-*» slik at setningen kan lyde: «- *har faglig dybde i eget fagområde og inngående fagdidaktiske kunnskaper om fagene som inngår i utdanningen, og kunnskap om utvikling av skolen som organisasjon og fagene som skole-, kunst-, kultur- og forskningsfag*». Begrunnelse: Det er viktig å få understreket kunstfeltet i rammeplanen.

Ferdigheter, andre strekpunkt: Vi foreslår å sette inn ordet «*former*», slik at setningen kan lyde: « - *kan bruke ulike uttrykk, former og teknikker i...*» Begrunnelse: Det er viktig å få understreket formbegrepet i rammeplanen.

Generell kompetanse, første strekpunkt: Vi foreslår å sette inn ordet «*kulturelle*», slik at setningen kan lyde: «- *har innsikt i relevante fag- og profesjonsetiske problemstillinger, kan bidra i et profesjonelt felleskap og til utvikling av skolens faglige, kulturelle og pedagogiske miljø*». Begrunnelse: det er viktig å få understreket kulturbegrepet i rammeplanen.

§ 3 Struktur og innhold for faglærerutdanning

Siste setning i første avsnitt, øverst s 3, om praksis, bør modifiseres med et innskutt « *til vanlig*». Setningen blir da: «*Profesjonsfag, fagdidaktikk, de praktiske og estetiske fagene og praksisopplæringen skal til vanlig gå over alle 3 årene i utdanningen*». Begrunnelse: Det er viktig å åpne for noe lokal fleksibilitet.

Tredje avsnitt, s. 3: foreslår vi å erstatte «*aktuelle skolefag*» med « *det aktuelle fordypningsfaget*». Begrunning: Praksis skal etter planen være fleksibel og ikke bindes opp utelukkende til «*skolen*». Dersom ønsker vi også å sette begrepet «*kulturfeltet*» i neste setning, som da vil lyde: «*.. og den skal være tilpasset faglærerutdanningenes fag og knyttet til ulike deler av skolens og kulturfeltets virksomhet.*»

Ad forskrift for praktisk pedagogisk utdanning (PPU) for trinn 8 - 13

Høgskolen har enkelte kommentarer til forslaget:

Første setning s. 3 foreslås endret slik: «*Det foreslås at det stilles krav om to fag for opptak til PPU, hvorav ett fag skal ligge på masternivå*». Begrunning: Det gir større fleksibilitet for PPU at man ikke binder seg opp i begrepet «*undervisningsfag*».

Vi registrerer at departementet på side 4 vil utvikle opptaksbestemmelser «*som sikrer at også kandidater fra [utøvende kunstfag] kan kvalifisere seg for læreryrket gjennom PPU*». Vi mener det da vil være et godt kvalifiseringsgrunnlag for slike kandidater om det blir utviklet en liten kunstpedagogisk faglig komponent allerede i kunstfagets/studiefagets basisutdanning, som et startgrunnlag for kunstfagdidaktikken i en PPU for utøvende kunstnere i utdanning.

Ad forskrift for praktisk pedagogisk utdanning for yrkesfaglærere (PPU-Y)

Høgskolen har enkelte kommentarer til forslaget

Opptakskrav

Høgskolen tar avstand fra forslaget i §5,- at «*Opptakskrav til praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag er fullført treårig relevant profesjonsrettet bachelorutdanning ...*» .

For det første vil vi holde frem at et slikt krav er urealistisk så lenge tilbud om 3-årig yrkesfaglærerutdanning kun er lokalisert til Trøndelag (samarbeid mellom HiST og NTNU) og Akershus (HiOA). I tillegg er det viktig å påpeke at de aktuelle tilbyderne ikke dekker yrkesfaglærerutdanning innen alle yrkesfaglige utdanningsprogram.

Vi vil også fremheve at et slikt krav implisitt gir uttrykk for en generell undervurdering av realkompetansen hos flere grupper yrkesfaglærere.

For det tredje innebærer kravet at skolene får redusert mulighet til å ta inn kompetente fagarbeidere i ulike undervisningsstillinger.

Begrunnelse:

- a) Vi vil påpeke at det i den siste tiden har vært mye oppmerksomhet om Y-veien til høyere utdanning. Dersom det skal være konsekvens i en slik filosofi, er det viktig at man også kan gå Y-veien til PPU-Y. Dette gjelder især for kandidater som har bakgrunn innenfor Bygg og anlegg, teknisk industriell produksjon, restaurant og matfag samt elektrofag.
- b) Det er viktig å ha in mente at lærere fra de nevnte fagområdene ofte er «headhunted» til skolen i kraft av at de har en kompetanse som vanskelig kan hentes andre steder. Mange av dem har lang erfaring fra yrkeslivet, og har påtatt seg jobben fordi man etterspør deres spesial-kompetanse. Disse fagfolkene trenger først og fremst en pedagogisk og yrkesdidaktisk skolering, og dette får de gjennom PPU-Y.

Både yrkesfaglærerutdanning og PPU-Y skal primært utdanne pedagoger (det fremgår av navnet på begge utdanninger). Kandidatene kommer fra ulike yrker, og skal inkultureres i en ny virkelighet, - et nytt yrke,- lærerprofesjonen. Vi vet at en del av disse kandidatene vil falle bort dersom det kreves at de skal ha en bachelorgrad. Faller de bort, vil skolen miste deres spesial-kompetanse, eller verre: man risikerer at det tilsettes lærere som ikke får den nødvendige pedagogiske kompetansen.

c) I samband med pkt. a, vil vi utdype følgende aspekter:

- I dag er det slik at videregående skoler rekrutterer fagfolk som ikke har bachelorgrad til visse undervisningsstillinger. Disse er gjerne dyktige fagarbeidere som i kraft av sin yrkesbakgrunn besitter en unik kompetanse som skolene ikke har råd til å miste. Et krav om bachelorgrad for opptak til PPU-Y vil gjøre det vanskelig for mange skoler å få kvalifiserte faglærere og /eller pedagoger. På den ene siden vil mange vegre seg for å ta en 3-årig yrkesfaglærerutdanning, og på den annen side risikerer man at skolene rekrutterer lærere som ikke får pedagogisk bakgrunn. Virkningen vil i så fall være at skolene risikerer å miste dyktige, oppdaterte lærere, eller at elevene får lærere uten pedagogisk kompetanse. Kravet om en bachelorgrad vil slå særlig negativt ut for kandidater med yrkesfaglig bakgrunn.
- Representanter for yrkesfaglærerutdanningen argumenterer for at kandidater skal kunne realkompetansevurderes for evt. fritak / reduksjon i studiet. Vi ser ingen grunn til at fagfolk som trenger å ta PPU-Y, ikke skulle kunne realkompetansevurderes på lik linje med kandidater til yrkesfaglærerutdanning.
- Pr. i dag er det bare to steder i vårt vidstrakte land hvor man kan ta en 3-årig yrkesfaglærerutdanning. Hvis ikke tilbudet om yrkesfaglærerutdanning blir gjort tilgjengelig ved langt flere høyskoler, vil dagens tilbud/situasjon i

realiteten stenge veien for mange som er motiverte for å ta en undervisningsstilling i skolen. Dette gjelder i særlig grad for dem som bor i Nord-Norge, på Vestlandet eller på Sørlandet. Dersom forskriften skal inneholde krav om bachelorgrad for opptak til PPU-Y, må departementet sørge for at 3-årig yrkesfaglærerutdanning bli tilgjengelig på langt flere steder i landet. Det tar tid å bygge opp slike utdanningstilbud, og kravet om bachelorgrad kan ikke iverksettes før utdanningene har kommet på plass.

Konklusjon:

Kravet om en bachelorutdanning for å komme inn på PPU-Y er prematurt, og vil få uheldige konsekvenser for rekrutteringen av lærere til VGS. Så lenge 3-årig yrkesfaglærerutdanning ikke er utbygget i alle landsdeler, vil vi foreslå at opptakskravene til PPU-Y forblir slik de er i dag. I denne sammenhengen vil vi fremheve at Y-veien til høyere utdanning også må gjelde for kandidater til PPU-Y.

Vi mener at det er Departementets oppgave å sørger for at kravet om pedagogisk kompetanse for alle som skal ha en undervisningsstilling blir opprettholdt og forsterket. Samtidig vil vi påpeke at det må være skolenes / rektors ansvar er å se til at de lærere som blir tilsatt har tilstrekkelig faglig kompetanse. Kravet om bachelorgrad innebærer en antakelse om at de som ikke har denne graden heller ikke er faglig kvalifisert. I en del yrkesfaglige sammenhenger kan dette nyanseres betraktelig, og bør ikke reguleres generelt av en forskrift.

Dersom veien til PPU-Y stenges for fagfolk som ikke har bachelorgrad, må departementet samtidig sørge for å ivareta tre saker:

- At tilbudet om 3-årig yrkesfaglærerutdanning blir bygget ut i alle landsdeler.
- At videregående skole ikke rekrutterer fagfolk som blir værende i lærerstillinger uten å ha pedagogisk utdanning.
- At dagens opptakskrav blir stående inntil man har sikret adekvate utdanningstilbud for kandidater som ikke har bachelorgrad.

Felles læringsutbyttebeskrivelser for profesjonsfaget.

Vi mener at det er viktig at forskriftene har felles læringsutbyttebeskrivelser i henhold til profesjons- eller pedagogikkfaget.

Begrunnelse:

- a) Alle forskriftene handler primært om lærerutdanning. De beskriver riktignok ulike utdanningsløp, men til syvende og sist skal kandidatene bli kvalifisert som lærere til trinn 8-13. I dette perspektivet er det prinsipielt ingen forskjell på om man har fellesfaglig, kunstfaglig eller yrkesfaglig bakgrunn. Utdanningene skal ruste kandidatene til livet som lærere i videregående skole og ungdomsskole. Slik sett er alle i samme båt. Man vil møte mange av de samme utfordringene uavhengig av hvilke fag man underviser i. Hovedfokus må være lærerutdanning og de kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse som alle lærere trenger i yrkesutøvelsen.
- b) Vi vet at det er forskjell på utdanningsløpene, og at både lektorutdanningen og den treårige yrkesfaglærerutdanningen legger opp til en fagutdanning parallelt med den pedagogiske og fag/yrkesdidaktiske utdanningen. Vi ser også at disse utdanningene nødvendigvis fordrer flere typer læringsutbyttebeskrivelser enn de ettårige praktisk pedagogiske utdanningene. Poenget er at de

læringsutbyttebeskrivelsene som handler om lærerprofesjonen bør være lik for alle utdanningene. Læringsutbyttebeskrivelser som handler om fag eller nivå kan beskrives særskilt etterpå.

- c) En viktig grunn for å ha felles læringsutbyttebeskrivelser, er at de kan bidra til å gi alle lærere felles plattform og en felles profesjonsstatus, uavhengig av faglig bakgrunn. I lys av bestrebelsene på yrkesretting av fellesfag og mer samarbeid mellom lærere i fellesfag og yrkesfag, vil en felles forskrift bidra til å understreke likeverd, og viktigheten av samarbeid på tvers av fagene.

Konklusjon:

Det bør utarbeides felles læringsutbyttebeskrivelser for den delen av utdanningen som omhandler profesjonsfaget. Læringsutbyttebeskrivelser mht. fag og fag/yrkesdidaktikk, samt andre særtrekk ved utdanningene kan differensieres i forskriften.

Læringsutbyttebeskrivelsene

Etter vår mening er de foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsene for generelle, og bør operasjonaliseres til konkrete kategorier og tema.

Læringsutbyttebeskrivelsene mht. profesjonsfaget bør være like for alle utdanningsløpene.

Læringsutbyttebeskrivelsene mht. forskerkompetanse og analytisk kompetanse synes å være på et for høyt nivå i forhold til nåtidige og foreslåtte opptakskrav. Læringsutbyttebeskrivelsene er i liten grad koblet sammen med gjeldende læreplan for grunnskole og videregående opplæring. Vi tenker da især på generell del av læreplanen, læringsplakaten og de fem grunnleggende ferdigheter. Alle utdanningene skal forberede kandidatene til en skole som bygger på LK06, og læringsutbyttebeskrivelsene må i større grad kobles direkte til dette.

Begrunnelse:

- a) Læringsutbyttebeskrivelsene slik de er beskrevet gir rom for relativt store tolkningsvariasjoner. En hovedhensikt med å lage ny forskrift må være at lærerkandidater så langt som råd er skal få et likeverdig utdanningstilbud uansett hvor i landet man tar utdanning. Dette gjelder både omfang og innhold i tilbudene. De fleste som tar en lærerutdanning har behov for breddekunnskaper i pedagogikkfaget, og det er vesentlig at læringsutbyttebeskrivelsene er mer konkretisert i forhold til emner som omhandler læring, mestring, motivasjon, tilpasset opplæring, spesialpedagogikk, atferdsvansker, didaktikk, klasseledelse, pedagogisk filosofi m.m.
- b) De generelle formuleringene åpner for at enkeltpersoner eller avdelinger kan utforme fag- og emneplaner på ulike ideologiske, politiske eller faglige grunnlag. Eksempelvis kan man spørre: Hva menes med skolens mandat? Hva legger man i skolens verdigrunnlag? Hva mener man med forskningskompetanse? Osv.
- c) Hvordan kan f.eks. forskrift til PPU for yrkesfag kreve forskerkompetanse blant kandidatene når vi vet hva som kreves av forskerkompetanse ellers i UH-sektoren? Her er et misforhold mellom utdanningsnivå og kompetansemål. Det er også uheldig at man bruker begrepet forskningskompetanse som om det skulle ha forskjellig meningsinnhold på ulike nivå.

Konklusjon:

Læringsutbyttebeskrivelsene mht. profesjonskunnskap må gjennomarbeides slik at de blir like for alle utdanningene, mer konkrete i forhold til målgruppens behov, og sakssvarende i forhold til utdanningsnivået. Det er vår mening at læringsutbyttebeskrivelsene må presiseres i størst mulig grad, og at de må stå i en klar sammenheng til Kunnskapsløftets læringsplakat, generell del og 5 grunnleggende ferdigheter.

Mer sammenheng mellom lærerutdanning og grunnopplæring

I Forskriften § 1 står det: «Utdanningen skal forholde seg til opplæringsloven og gjeldende læreplanverk for grunnopplæringa». Vi mener at det ellers er lite sammenheng mellom forskriften og det arbeid som forskriften legger opp til at kandidatene skal gå inn i.

Begrunnelse:

- a) Læringsutbyttebeskrivelsene tar lite opp i seg den virkeligheten som lærere vil møte i skolehverdagen: Frafall, atferdsproblematikk, omsorgsbehov, ulike typer lærevesker, behov for voksenkontakt, behov for veiledning i livsspørsmål og fag, behov for mening, behov for hjelp i læringsprosesser m.m. Alt dette bør konkretiseres i forskriften.
- b) Forskriften reflekterer i liten grad læreplanens generelle del med de syv menneskene, læringsplakaten og de fem grunnleggende ferdigheter. Vår oppfatning er at hvis vi skal lykkes med kvalitetssikring og kvalitetsheving i grunnopplæringen, så må det være større sammenheng mellom målene i forskriften og gjeldende læreplan i grunnopplæringen.

Konklusjon:

Forskriften må bearbeides slik at sammenhengen mellom lærerutdanning og grunnopplæring trer tydelig frem.

Oppsummering

1. Opptakskravene til PPU-Y må stå slik de er i dag. Det er svært mange grunner for dette, som gjennomgått tidligere i vårt høringssvar.
2. Alle utdanningene handler primært om lærerutdanning, og profesjonskunnskapen må være felles for alle kandidater uansett utdanningsvei.
3. Særtrekk ved utdanningene som fag og yrkesdidaktikk, og integrerte løp, kan differensieres innenfor en og samme forskrift.
4. En felles forskrift vil bidra til å likestille alle kategorier med pedagoger.
5. Læringsutbyttebeskrivelsene må konkretiseres tydelig, og gjøres felles for alle utdanninger.
6. Læringsutbyttebeskrivelsene må også være sakssvarende med utdanningsnivå.
7. Læringsutbyttebeskrivelsene må være mer innrettet mot grunnopplæringen.

Med hilsen

Bjørg Kristin Selvik
prorektor

Audun Rivedal
Høgskoledirektør